

De Nederlanden

Henry Brown

DE NEDERLANDEN.

KARAKTERSCHETSEN, KLEEDERDRAGTEN, HOUDING EN VOORKOMEN

VAN VERSCHILLENDE STANDEN.

TEKST VAN DE MEEST GEACHTE SCHRIJVERS,

MET GRAVUREN VAN DEN HEER

UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK
GENT

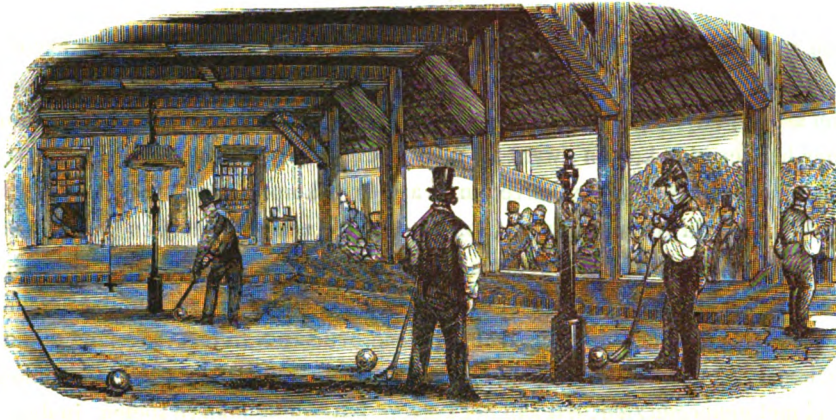
HENRY BROWN,

NAAR TEEKENINGEN VAN DE VOORNAAMSTE NEDERLANDSCHE KUNSTENAREN.

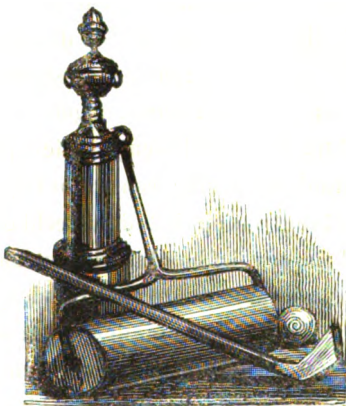

's Gravenhage,
NEDERLANDSCHE MAATSCHAPPIJ VAN SCHOONE KUNSTEN.
1841.

DE KOLFBANEN.

ustig en vrolijk is het kolfspel; als men die groote ballen, door eene ge oefende hand in beweging gezet, naar de palen ziet snorren, en de spelers, die met vluggen tred deze ballen achterna loopen; als men het hartelijk gelach hoort, waarmede een ongelukkig speler wordt begroet, die het doel heeft gemist, dan zal men wel moeten instemmen, dat het kolfspel, waarbij ligchaamsvlugheid met kracht en behendigheid gepaard moet gaan, wezentlijk allervermakelijkst is.

Maar hoe komen nu, vraagt mogelijk iemand, in de Nederlanden, in een werk, dat het eigenaardige der verschillende standen en betrekkingen in onze Vaderlandsche Maatschappij te zamen brengt, de kolvers en de kolfbanen te pas? Is kolven niet een spel, waaraan de timmerman, de schipper, de landman, in

één woord , ieder kan deel nemen , die slechts met goede armen , goede beenen en goede oogen door de natuur begiftigd is? Waarom plaatst men er dan ook niet het kegelspel, het billart en zoo vele andere spelen in? Die zoo spreekt, moet nimmer hebben zien kolven , want als men met dit echt-vaderlandsch spel bekend is ; als men weet , dat het kolven in zwang is gekomen , nadat het moeilijke maliën in onbruik was geraakt , omdat daartoe eene vlugheid en kracht werden vereischt , die thans niet zoo algemeen meer worden gevonden , dan bij onze minder zenuwachtige voorvaders ; bedenkt men dan daarbij , dat het kolven uitsluitend en dan nog slechts in een gedeelte van ons vaderland te huis behoort , en dat hetzelfde bij onze naburen volstrekt onbekend is , dan zal men wel met genoegen zien , dat aan het kolven , boven alle andere spelen , in dezen bundel eene plaats is gegund.

Vele hedendaagsche Nederlanders , en vooral Nederlandsche vrouwen en meisjes , kennen het kolven slechts en mogelijk niet eens bij naam , en evenwel strekte hetzelfde voorheen , nog geen zestig jaren geleden , tot eene liefkoosde uitspanning , zelfs voor rijken en aanzienlijken.

Het was een' warmen , heerlijken zondagavond , ik deed met een' mijner vrienden eene wandeling , en wij waren ongemerkt al pratende tot het aangenaam in het hout verscholen dorpje voortgestapt. De zindelijke dorps-herberg , door net geschoren lindeboomen beschaduwd , viel ons , niet ver van de kerk , in het oog ; de boogsgewijze gemetselde deur was nog naar ouderwetschen bouwtrant met houten snijwerken sierlijk omgeven , en door de openstaande bovendeur en de in het lood gezette kleine vensterramen , glinsterden de tinnen bierkannen ons tegen , die in rijen en gelederen waren opgehangen en de kast omkransten , waarin flesschen prijkten met frambozen-brandewijn , rooden jenever , bitter en andere geestrijke dranken gevuld ; een groot koperen tabakskomfoor , op de toonbank staande , bragt ons op het denkbeeld om bij onze terugwandeling eene sigare op te steken ; een lief boerinnetje met hare gedraaide gouden hoofdversiersels en kort gelijfd jakje reikte ons vriendelijk lagchend het kooltje toe ; de boerenknapen met hunne korte pijpjes , doorrookertjes geheeten , hadden het voorvertrekje in eene wolk van Amersfoordschen tabaksdamp gehuld , en wij wilden ons weder voortspoeden , toen eenigegroote regendroppels ons eene van die spoedig opkomende regenbuijen aankondigden , die de zomerwarmte dikwijls zoo aangenaam afkoelen. Besluiteloos zagen wij naar eene plaats om , waar wij , buiten het bereik van dien onaangename waln , ons voor den regen zouden kunnen vrijwaren , toen ons oog door een klein

vierkant raampje, vlak over de voordeur geplaatst, in de kolfbaan viel; welk een uitnemend toevlugtsoord; van boven overdekt en aan de eene zijde geheel open, konden noch de allengskens heviger nederplassende regen, noch de tabaksrook ons hinderlijk zijn.

Wij plaatsten ons op eene bank bij het smalle houten tafeltje, vanwaar wij het spel konden overzien, dat op het punt was van een aanvang te nemen.

De spelers, sommige hadden hunne lange blaauwe jassen uitgedaan, kregen de kolven uit het rek, stopten de lange witte pijpen, haalden uit het kastje de groote, witte, elastique ballen, die met stukken wit leder, door koperdraad aan elkander gehecht, overtrokken zijn, en verwarmd worden om de snelheid te bevorderen. Nu maakte zich ieder gereed, de een nam den houten steel der kolf met beide handen, boog het bovenlijf eenigzins voorover en beproefde, of de koperen van onderen met ijzer beslagene kolf, wel regt en vlak over de baan heenschoot; een ander voelde, of de kolf niet te ligt of te zwaar was. Sommigen, en dit is het nec plus ultra voor een kolver, namen eigen kolven en ballen; men plaatste met krijt vijf streepjes op de kolf en verdeelde zich in twee partijen, waarvan de eene aan den bovensten paal plaats nam; de rang, waarin men zoude spelen, werd bepaald, en hij die n°. 1 door het lot had bekommen, sloeg, bij den eenen paal staande, naar den anderen uit.

Het strijdperk was een laag, langwerpig vertrek van hout, met pannen gedekt, twintig voeten ongeveer breed, tachtig voeten lang, waarvan de bodem uit vast ineen gepakt leem, met kalk vermengd, bestond, effen, zegt het Hollandsche spreekwoord, effen als eene kolfbaan. Hierin staan nu, omtrent op een vierde gedeelte van het begin en van het einde, twee palen, in den vorm van kegels, zes of zeven voeten lang; en de kunst van het kolven bestaat daarin, om het eerst die twee palen geraakt te hebben. Die uitslaat, moet, indien hij niet terstond den anderen paal heeft geraakt, of opgeslagen, zoo als het heet, zorgen, den bal zoodanig te plaatsen, dat zijn maat, na den paal geraakt te hebben, zijn' bal weder voor den eersten paal kan brengen. Ligt de bal ongelukkig achter den paal, dan moet men snijden, of..... Maar waartoe u, geëerde lezer of bevallige lezeres, meer verteld van hetgeen wij daar zagen? ga en zie zelf, of wilt gij uw fatsoen en uwen stand in de maatschappij niet benadeelen door in eene boerenherberg binnen te treden, welnu, rijd dan naar Dordrecht, waar de rijke kooplieden voorheen zulke fraaije kolfbanen bouwden, in welke de heerlijke Rhijnwijn met ankers werd geschonken en men onder het kolven vierkante stukjes oude Hollandsche kaas met beschuit aan-

bood ; maar haast u , want het billart , dat , uit Frankrijk afkomstig , zich in een groot gedeelte van Europa heeft gevestigd , dat spel , waartoe minder krachtsontwikkeling dan tot het kolven vereischt wordt , verdringt de eerwaardige kolfbaan , die reeds door de landbouwers en door den handwerksman begint verlaten te worden. Spoedig zal het kolfspel geheel in onbruik zijn , en wanneer men dan een nog beknopter spel dan het billart zal hebben uitgevonden , dan zal men zich met evenveel verwondering afvragen : hoe hebben de menschen toch kunnen kolven ? als wij thans met moeite kunnen gelooven , dat twee of drie slagen met eenen ijzeren hamer , die aan eenen langen dunnen rotting was vastgemaakt , genoegzaam waren , om zware houten ballen tot aan het einde der lange maliënbanen te brengen , welke nog bij de meeste onzer steden gevonden worden , en dat de tijd heeft bestaan , toen men , in plaats van met floretten te schermen , zich tot vermaak met strijdbijlen bevocht , of elkander , geheel in het ijzer gehuld , op de tournooivelden met lansstooten van het paard deed tuimelen.

D.

